

מושב יוקר המחיה

יו"ר: פרופסור איתי אטר, בכיר במכון הישראלי לדמוקרטיה, חבר סגל בכיר בפקולטה לניהול, אוניברסיטת תל אביב.

פרופסור אטר פתח את המושב, שכלל נציגים מהסקטור הפרטי, הממשלה וארגונים אזרחיים, בהצגה קצרה על גורמי השורש ליוקר המחיה בישראל בטווח הקצר והארוך, וכן הביע צער על כך שחסרה במושב נציגות של הספקים והיבואנים.

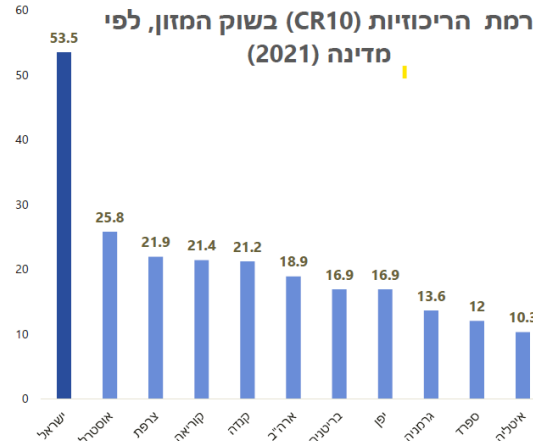
במצגת, שהוכנה בשיתוף עם **נדב פורת-הירש**, פרופסור אטר נגע בשלושה גורמי יסוד ליוקר המחיה בישראל: חסמי סחר, נטל רגולטורי וריכוזיות. לדברי אטר, בעיית הריכוזיות "יותר מהותית במקטע של היבואנים והספקים, פחות במקטע הקמעונאי." ופתרון חסמי הסחר משמעותו "החדרת תחרות, ומתן אפשרות ליבוא אפקטיבי."

גורמים ליוקר המחיה

פרופסור אטר ביקש להתמקד בנושא הריכוזיות במקטעי היבואנים והספקים. "CR10 זה נתח השוק של עשרת היצרנים הגדולים, ובמקטע של הספקים, איזושהי השוואה, ישראל נמצאת גבוהה ברשימה, העובדה היא שיש לנו פחות תחרות במקטע הזה, יש פחות שחקנים, ואפשר לראות את זה בקטגוריות שונות, זה ברור מהנתונים, שיש לנו שם Issue מרכזי"

ריכוזיות גבוהה במקטע הספקים

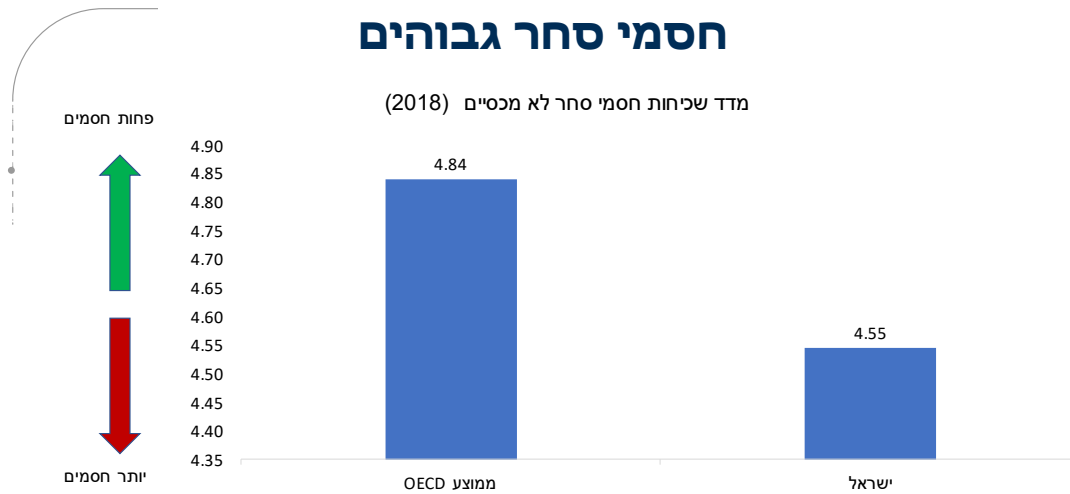
מכון הישראלי לדמוקרטיה

מכון הישראלי לדמוקרטיה

מקור: "ריכוזיות המזון מצגת לוועדת הכלכלה" משרד האוצר, אגף תקציבים (אפריל 2023)

לדברי פרופסור אטר "למה יש לנו תחרות מועטה? יש תחרות מועטה, בין היתר, כי קשה לייבא. עכשיו, אבל למה קשה לייבא, אנחנו מדברים פה על יכול להיות מחסים, ויכול להיות תקינה, ויכול להיות שאלות של כשרות, ויכול להיות בעיות בנמלים, יש מגוון סיבות, ויכול להיות שהצרכנים שלנו אוהבים מותגים, ולכן קונים את המותגים, אבל בסופו של דבר, הבעיה היא שיש לנו מעט תחרות, ומעט אופציות על המדפים, וזה מה שגורם למחירים הגבוהים." אטר הציג את הנתונים העדכניים ביותר, לפיהם חסמי הסחר בישראל היו גבוהים בהשוואה ל-OECD בשנת 2018, והביע אופטימיות בנוגע לשיפור במקומה היחסי של ישראל מאז.

חסמי סחר גבוהים

פרופסור אטר הציג את שיעורי הרווח לפני מס של חברות המזון הגדולות, שהעיד כי הם עשויים להיות אינדוקטיביים לכך שניתן להוריד את המחירים בתחום זה "יש שם דרך להתמודד, יש ניסיון לבוא ולהחדיר מותגים פרטיים, ייבוא מקביל, יש מגוון רעיונות ודרכים לעשות את זה."

דוקטור רון תומר, נשיא התאחדות התעשיינים ויו"ר נשיאות המעסיקים והעסקים בישראל, העיר על דבריו של אטר כי עדיף לחלק את הניתוח "ליצרנים ויבואנים לחוד, לא שאני לא מכבד יבואנים, אבל יש הבדל בין השניים."

רווחיות לפני מס של חברות המזון הגדולות

מתוך מצגת של אגף תקציבים, נתוני אגף הכלכלנית הראשית

פרופסור אטר ביקש להתייחס "לעליות המחירים שמתגעשות עלינו" והציג פרסומים מן התקשורת על "רצף של העלאות מחירים, שמראים כי הסכר נפרץ ועליות המחירים הולכות וגדלות, אנחנו עדיין לא רואים את זה בסופרים, אבל אנחנו נראה את זה ביוני". אטר העלה את השאלה "למה זה קורה עכשיו? ואני חושב שכן צריך לשים את האצבע ללמה זה קורה עכשיו, כי המחירים כבר גבוהים, אבל הנה אנחנו נראה עכשיו התגברות של העלאות מחירים."

האינפלציה לא נבלמת

מדד אפריל זינק בשיעור כפול מהתחזיות 0.8%

התקוות שליליות המחירים במשק חיבלם התבדו. הירקות והפירות התייקרו ב-4% והתחבורה ב-2.5% למרות הקפאת מחיר הדלק • קצב האינפלציה השנתי עומד 5%, ועקף לראשונה את הקצב בארה"ב • גם מחירי הדיור עלו, אף שהציפיות היו לירידה • עליות המחירים מתפרסות על פני סעיפים רבים ומעידות על אינפלציה כוללת • התקבעות האינפלציה תחייב את הנגיד להמשיך ולהעלות את הריבית במשק // אנדיאן פילוט, עמ' 3

סימנים מטרידים

מדד אפריל זינק ב-0.8% מהתחזיות. מדד אפריל זינק ב-0.8% מהתחזיות. מדד אפריל זינק ב-0.8% מהתחזיות.

מדד חדש מאי עלול להיות נרוע יותר

תוך שבועיים 14 חברות מזון העלו מחירים

שטראוס תחת המנכ"ל החדש שי באביד מעלה מחירים במפעל השנייה מתחילת מאי • כל הספקים הגדולים משתפים בחגיגת ההתייקרות ומאותתים לראש המשלוח ולשרי הכבלה שקרפור לא מאיימת עליהם, ושלא ידוססו לנצל את חולשת המשלוח כשיפור רווחיהם // נורית קרוהן, עמ' 22-23

תנובה לא לבד: שטראוס וטרה הודיעו על העלאות מחירים

אחרי תנובה מגיעות טרה ושטראוס: שתי החברות יעלו את מחירי מוצרי המחלבה בתחילת מאי • טרה תעלה מחירים בטווח של 5.4%-9.4%, בעוד בשטראוס טוענים למהלך מידתי שמכסה רק חלק קטן מההתייקרויות שספגה • מחלבות נד תעלה מחירים בשיעור ממוצע של 5%

שירה ספיר | 02.05.2023 | 10

בפעם השנייה בתוך חצי שנה: תנובה מעלה את מחירי מוצרי החלב

לפי הודעת תנובה, מחירי מוצרי החלב המפוקחים יעלה בשיעור של כ-8.28%, ומחיר מוצרי החלב שאינם מפוקחים יעלה בשיעור ממוצע של כ-4.65%. בין המוצרים הלא מפוקחים שמחירים הקמעונאי יעלה: יוגורטים, מעדנים, חמאה, קוטג', גבינה צהובה על המדף, גבינות מלוחות ועוד

שירה ספיר | 02.05.2023 | 6

מקורות: גלובס, כלכליסט

מדגני הבוקר ועד מטרנה: אסם מצטרפת לגל ההתייקרויות במשק

היצרניות והיבואניות הגדולות מעדכנות את המחירונים כלפי מעלה זו אחר זו • בעוד שבניסיון הקודם הן נתקלו בהתנגדות חריפה מצד רשתות השיווק, הפעם האחרונות נכנעות בקלות

עידן ארץ | 09.05.2023

היינץ ועוד שורת מותגים: דיפלומט תעלה מחירים בשיעור של עד 25%

פחות משנה לאחר שהייתה צריכה להקפיא העלאות מחירים בשל מחאת צרכנים, גם דיפלומט מצטרפת לגל ההתייקרויות • בין המוצרים שיתייקרו החל מחודש יוני נכללים מותגי היינץ, פרינגלס, מילקה, אוראו וריין דיין

שירה ספיר | 02.05.2023

גל ההתייקרויות נמשך: בכעם השנייה בתוך שנה, שסטוביץ מעלה מחירים

יבואנית המזון, הטיפוח והטואלטיקה הודיעה היום על העלאת מחירים של עד 15% במגוון מוצרים • בחברה ציינו כי הסיבה לעליות המחירים היא שער המטבע ועליות המחירים בקרב הספקים, כשעד כה בחברה ספגו את ההתייקרויות

שירה ספיר | 07.05.2023 | 7

מקורות: גלובס, כלכליסט

פרופסור אטר הציב את עליות המחירים בהקשרן, לנוכח עליית מחירי התשומות העולמי, ויציבות המחירים המרשימה של ישראל בעשור האחרון ובשנת 2022, ביחס לעליות המחירים בעולם. אטר הסביר כי "אני זוקף חלק מזה למחאה צרכנית, לתקשורת אפקטיבית, דברים אלה מפחידים את היצרנים, והם נמנעים לעשות את זה. זה מתקשר ללמה אנחנו רואים את העליות מחירים עכשיו". לדברי אטר, יש לשים דגש על שתי דרכים בהן מדיניות הממשלה משפיעה על עליות המחירים "אחד, עליות המחירים שקורות עכשיו, מתקשרות לפיחות

המשמעותית בשער השקל. דיברנו על זה במושב של הבוקר [שעסק בשינויים המוצעים למערכת המשפט], ואני אזכיר את זה. בסופו של דבר, המחירים עולים, מתשומות, וזה מתחלחל אלינו, ועלויות מחירים שאנחנו רואים עכשיו. הסיבה הנוספת, שלטעמי היא המשמעותית, אולי יותר, זה התקשורת והציבור, ויותר מכל הממשלה, שלא עוסקת בנושאים האלה, וכשהם לא עוסקים בנושאים האלה, יש פה הזדמנות, ויש פה נקודה שבה החברות יכולות לעלות מחירים, ולא חוששות מתגובה של התקשורת והצרכנות." פרופסור אטר הצר על כך שהעיסוק בעלויות המחירים ברמה התקשורתית והממשלתית לא החל מוקדם יותר.

גורמים לעלויות המחירים האחרונות

עלויות מחירים ברחבי העולם כתוצאה ממשבר הקורונה
והמלחמה באוקראינה

פיחות משמעותי בשער השקל (11% מאז תחילת ינואר)

היעדר עניין ממשלתי וציבורי בסוגיית יוקר המחיה בחודשים
האחרונים

אטר סיכם את דבריו בחלוקת הפתרונות הרצויים לעבודה בטווח הקצר והארוך. בטווח הקצר, לדבריו יש לשים דגש על "התפקיד החשוב של תקשורת וצרכנים, אבל בשביל זה צריך שהיה פוקוס שם עם דחיפה של הממשלה, אני חושב שזה כלי אפקטיבי". ביחס לטווח הארוך, פרופסור אטר הדגיש כי יש צורך ב-"פתרונות תשתית, פתיחה לתחרות והורדת חסמים."

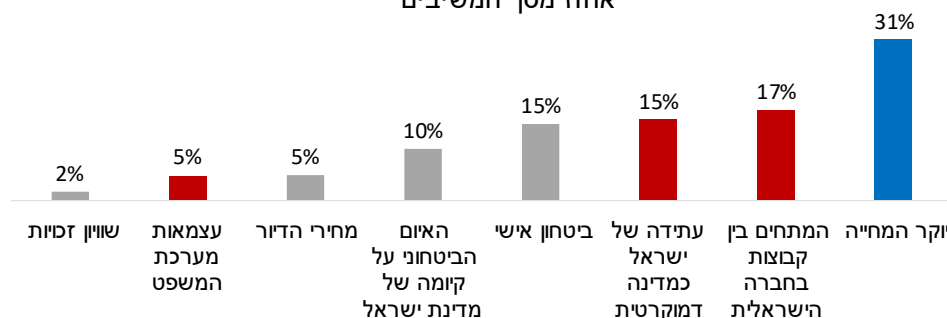

לאחר דבריו של פרופסור אטר, **דפנה אבירם-ניצן, מנהלת המרכז לממשל וכלכלה ומנהלת כנס אלי הורביץ לכלכלה וחברה** הציגה את ממצאי סקר עמדות הציבור בנושא כלכלה ויוקר מחייה, סקר מייצג שנערך בקרב מדגם מייצג של כ-760 משיבים בסוף חודש אפריל של 2023. לדברי אבירם-ניצן, אף שקולם של אנשי האקדמיה, המקצוע והמגזר העסקי מיוצגים היטב במושב זה בכנס "מי שאין לו קול אחד סדור, זה הציבור. אז בואו נראה מה הציבור אומר."

לפי ממצאי הסקר, "אז מה הסוגייה הלאומית שמטרידה ביותר את הציבור בישראל? אז אפשר לראות באופן מאוד ברור, שהסוגייה שקיבלה את האחוז הגבוה ביותר, זה סוגיית יוקר מחייה." בנוסף, אבירם-ניצן הדגישה את דאגת הציבור מנושאים הקשורים לשינויים המוצעים במערכת המשפט "אם אנחנו מחברים את הסוגיות של מתחים בין קבוצות בחברה הישראלית, חשש לעתידה של ישראל כמדינה דמוקרטית, וחשש מהעצמאות מערכת המשפט, שלושתם ביחד מהווים 37 אחוזים, כלומר, יש פה איזשהו חשש של הציבור גם מהסוגיה הזו, שהוא מאוד בולט ואפילו בולט יותר מיוקר מחייה." לדברי אבירם ניצן "החשש מההשלכות של, נקרא לכל הסוגיות האלו בשם כולל של השלכות של הרפורמה, הולך ועולה עם הגיל, בעוד החשש מיוקר המחייה הולך ופוחת עם הגיל. כלומר, הצעירים הרבה יותר מוטרדים מיוקר מחייה, המבוגרים הרבה יותר מוטרדים מההשלכות הרפורמה, יכול להיות כי הם יודעים איך זה שאין לך מדינה דמוקרטית משלך, והתחושה הזו יותר בוערת בהם."

הסוגייה הלאומית המטרידה ביותר את הציבור בישראל?

אחוז מסך המשיבים

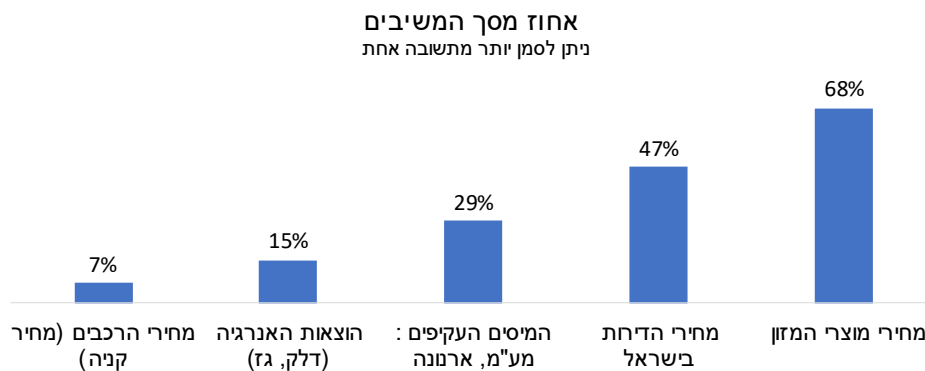
מקור: המכון הישראלי לדמוקרטיה
הסקר נערך בסוף אפריל 2023 בקרב מדגם מייצג של 761 איש.

אבירם ניצן הוסיפה כי "שאלנו את הציבור מה ביוקר המחייה הכי משמעותי עבורך? אז

הופתענו לראות שקרוב ל-70 אחוזים השיבו מחירי מוצרי המזון. למה הופתענו? כי מחירי הדיור הם לא בראש הרשימה, למרות שזו ההוצאה בעצם הכי כבדה. אבל הציבור ביומיום מרגיש את הקניות בסופר, מרגיש את זה כנראה בצורה מאוד מאוד בוערת. אפשר לראות שגם יש חשיבות למיסים עקיפים, כמו מע"מ וארנונה, ש-29 אחוזים מהציבור העיד כי הם המרכיב המשמעותי ביותר מיוקר המחיה, זה גם אחוז לא מבוטל."

מה ביוקר המחיה הכי משמעותי עבורך?

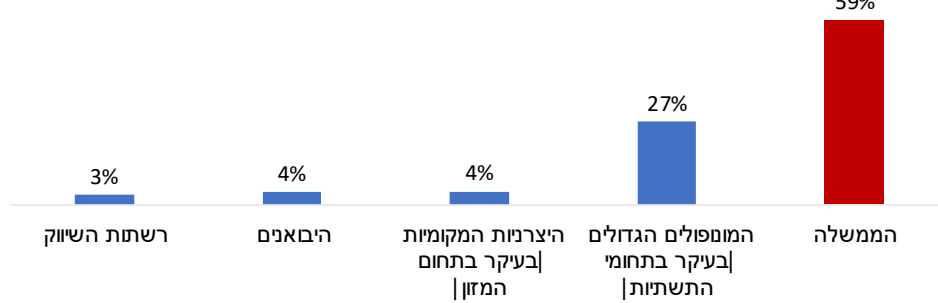

מקור: המכון הישראלי לדמוקרטיה
הסקר נערך בסוף אפריל 2023 בקרב מדגם מייצג של 76 איש.

"שאלנו את הציבור גם מי לדעתכם אחראי, האחראי המרכזי ליוקר המחיה? ופה האמת שהופתענו. קרוב ל-60 אחוזים שמו את האצבע המאשימה הממשלה היא אחראית. וזה בשונה ממה שהיה לנו במחאה של 2011 שם הייתה אצבע המאשימה הרבה יותר ברורה לחברות במגזר העסקי, ותרואו מה זה, בין 4 ל-3 אחוזים ליצרניות המקומיות, יבואנים ברשתות שיווק. כלומר, ציבור אומר - הממשלה זו אחראיות שלך. תטפלי ביוקר מחייה."

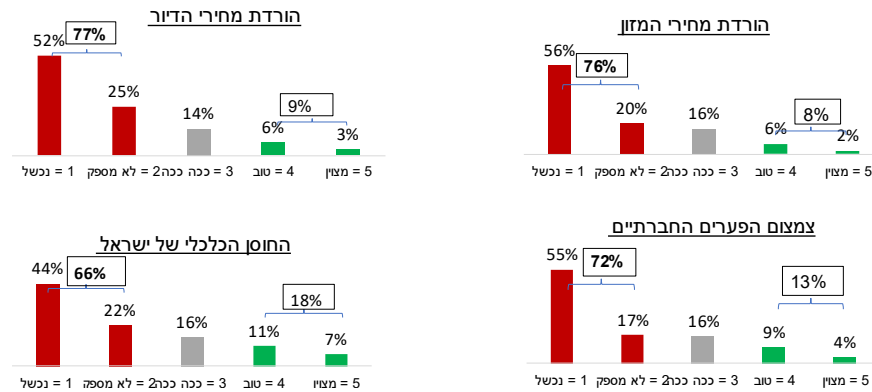
מי לדעתך האחראי העיקרי ליוקר המחיה בישראל?

אחוז מסך המשיבים

"איזה ציון הציבור נותן למדיניות הממשלה? אז אפשר לראות בשקף זה בסולם של 1 עד 5 את הציון: 1 הוא נכשל, 2 לא מספק. ברוב השאלות הציון הממוצע הוא בין 1.8 למקסימום 2. כלומר, מגרד מלמטה את הבלתי מספק, ואפשר לראות למשל במחירי המזון, 76 אחוזים נותנים ציון נכשל או לא מספק לממשלה. בהורדת מחירי הדיור, 77%. צמצום פערים חברתיים, 72%. חוסן כלכלי, 66%. כלומר, חוסר שביעות רצון מאוד מאוד בולט של הציבור מהמדיניות הממשלתית."

איזה ציון נותן הציבור למדיניות הממשלה?

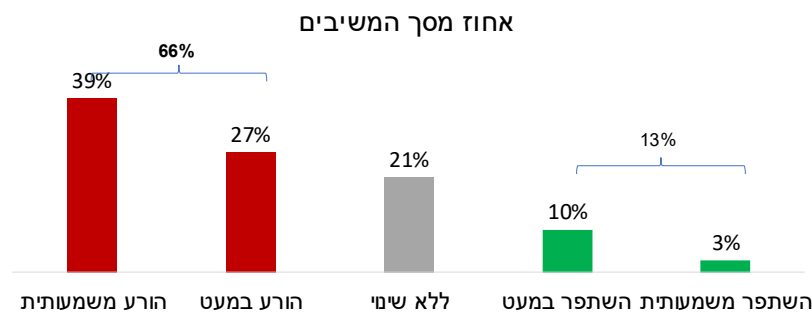

מקור: המכון הישראלי לדמוקרטיה
הסקר נערך בסוף אפריל 2023 בקרב מדגם מייצג של 76 איש.

30 שנים
ממלכת ישראל
הרביעי
מקור דליה אליל
הרביעי
מקור דליה אליל
הרביעי

"שאלנו אותם גם איך להערכתך השתנה המצב הכלכלי של המשק הישראלי? אז יש לנו שני שליש שסבורים שהמצב הורע ותשימו לב, מתוכם 40 אחוזים כמעט ענו כי הוא הורע משמעותית."

כיצד להערכתך השתנה המצב הכלכלי של המשק הישראלי בהשוואה לתקופה המקבילה בשנה שעברה?

מקור: המכון הישראלי לדמוקרטיה
הסקר נערך בסוף אפריל 2023 בקרב מדגם מייצג של 76 איש.

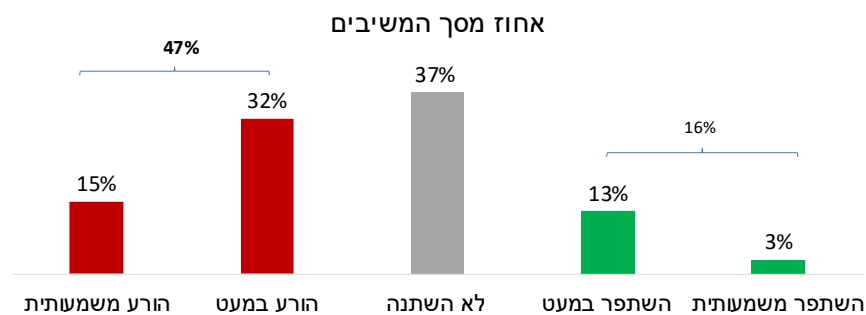
30 שנים
ממלכת ישראל
הרביעי
מקור דליה אליל
הרביעי
מקור דליה אליל
הרביעי

"כששאלנו אותם לגבי מצבם הכלכלי האישי, וזה אם הוא הורע בהשוואה לתקופה המקבילה דאשתקד, אז פה כבר זה קרוב ל-50 אחוז שהם שדיווחו על הרעה, וגם דיווחו על הרעה קצת

פחות דרמטית, כלומר רואים את הסיטואציה הכללית הרבה יותר חמורה זה כנראה משקף את החשש מהבאות יותר מאשר מהמצב האישי שלהם."

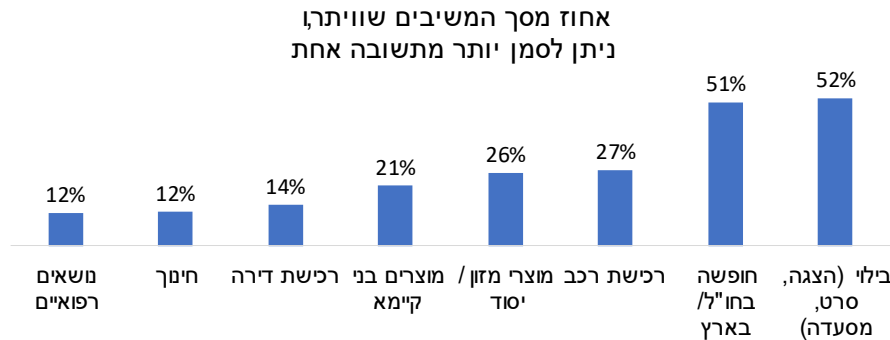
כיצד להערכתך השתנה מצבך הכלכלי האישי

בהשוואה לתקופה המקבילה בשנה שעברה?

"ואז שאלנו אותם, האם נאלצתם לוותר על הוצאה מסוימת כלשהי בתקופה האחרונה? 75 אחוז מהציבור נאלצו על הוצאה כלשהי. אפשר לראות שעדיין הרוב, איפה שזה סביב המחצית, זה עדיין בילוי חופשה בחול ובארץ, כלומר זה עדיין מהמתרות. אבל אסור להתעלם מ-26 אחוזים שוויתרו על רכישה של מוצרי מזון ומוצרי יסוד. זה אחוז מאוד מאוד גבוה ויש קבוצות, דווקא בעלי הכנסה נמוכה ומהאוכלוסייה הערבית, ששם זה כבר מגיע ל-30 ו-35 אחוזים. וצריך לשים לב גם 12 אחוזים שנאלצו לוותר על הוצאות של חינוך או בריאות, זה לא מבוטל וזה לפני הקיצוץ שתאלץ הממשלה לבצע אם תעבור פה הרפורמה והמצב הכלכלי יוחמר עוד יותר."

כ- 75% מהציבור ויתרו על הוצאה כלשהי לאחרונה

לאחר אבירם-ניצן, דיבר חבר הכנסת אביגדור ליברמן, יושב ראש מפלגת ישראל ביתנו. לדברי ח"כ ליברמן, בעיות יוקר המחיה העכשוויות נובעות ממשבר ניהולי ברמת המיקרו ובאחריות הממשלה "לא הייתי רוצה להיכנס למיקרו, אלא דווקא להישאר ברמת מקרו. היוקר המחיה הוא לא דבר שעומד לבד, הוא לא נוצר מעצמו זה קודם כל ואני מאוד מאמין ב-Management, בניהול. כשאין ניהול, כשאין מדיניות אחידה, כשכל הגורמים בממשלה רצים לכיוונים שונים, לא יכולה להיות תוצאה אחרת." לדבריו, בתפקידו כשר אוצר הוא ניהל את משבר הדיור בהתייעצות קבועה עם בנק ישראל וארגוני המגזר העסקי והעובדים, יחד עם שרת הפנים ושר השיכון " אנחנו גם הגענו לתוצאות בהתאם לזה, אני חושב ששנת 22 זה שיא בהתחלות הבנייה של הרבה מאוד שנים. הגענו ל-72-73 אלף התחלות בנייה, אז כשאין ניהול, אין Management, שום דבר לא יקרה."

לדברי ח"כ ליברמן "כרגע חייבים באמת להתמקד באינפלציה ובשער החליפין." ליברמן אמר כי "אנחנו היינו בדצמבר, סוף דצמבר 2022 מדינה שלישית מאחורה מבחינת האינפלציה. שתי המדינות שהאינפלציה בהן הייתה יותר נמוכה היו שווייץ ויפן, וביפן זה אף פעם לא נחשב, כי זה אוכלוסייה שהולכת ומצטמקת, ואנחנו אוכלוסייה שהולכת וצומחת בקצב מהיר. היום אנחנו כבר במקום העשירי. מהמקום השלישי זזנו למקום העשירי."

ח"כ לירמן הדגיש חשיבות הורדה מהירה של ההצעות לשינויים במערכת המשפט מסדר היום "מה שמאוד פוגע זה החקיקה, באמת הניסיונות פה להפיכה משפטית, ואני בעד רפורמה משפטית, אבל אני לא רואה פה שום רפורמה משפטית. יש הפיכה משפטית, ויש פה חקיקה פרסונלית. אבל בוודאות זה בהחלט גורם שפוגע בכלכלה, אני שומע כמה רעיונות של אנשים טובים שאומרים בוא נדחה את זה לעוד חצי שנה, לשנה, אבל זה פשוט דבר הרסני. כמה שאתה דוחה, ככה אתה מאריך את האוודאות חייבים פה להגיע למצב שמסירים את זה מסדר היום כל ניסיון לדחות למרוח, זה פגיעה בכלכלה."

ח"כ ליברמן אמר כי אי הודאות פוגע בהשקעות במשק הישראלי ובהייטק הישראלי, ומעודדת יציאת פעילות כלכלית לחו"ל "הדבר השני שהוא קריטי לכל כלכלה במיוחד לכלכלת ישראל - אמון המשקיעים. אנחנו במקביל לתקציב 2021 2022 זכינו ליותר מ-42 מיליארד דולר השקעות זרות בהייטק הישראלי בעיקר. הערכות כרגע, הערכות האופטימיות ביותר, במהלך תקציב 2023 2024 יהיו שמונה מיליארד דולר השקעות זרות, כלומר ירידה פה ב-80%. בחודש מרץ 2023 80% מכל הסטארטאפים ישראלים חדשים נרשמו בחוץ לארץ כשחברה כמו ריסקפייד אומרת שאני בתוך שבוע, אני מעבירה את המטה שלי לפורטוגל אומרת לבנק יש לי פה חצי מיליארד דולר תוצאו, תביאו לפורטוגל מציעים לכל העובדים ישראלים רילוקיישן זה פגיעה קשה, זה גם מסר שמסדר החוצה, באמת סימנים מדאיגים."

בנוסף, ח"כ ליברמן גינה את התקציב הנוכחי, שלטענתו יפגע קשות בתעסוקת החברה החרדית "וכמובן, הממשלה הזאת יצרה תמריצים שליליים ליציאה לעבודה. מה זה תמריצים שליליים? כשמעלים קצבה לאברכים ב-50% כשמכפילים תקציב הישיבות כשמחלקים את התלושי מזון במיליארד שקל כשמשנים את תעריפי התחבורה הציבורית למגזר אחד, למגזר החרדי ומרידים אותו למעשה לאפס, למה לצאת לעבוד?"

ח"כ ליברמן קרא לממשלה לתקצב תוספות תקציביות להייטק הישראלי במקום לחברה החרדית "גם הסדר העדיפויות של הממשלה הוא פשוט כישלון הוא פשוט משדר התרסקות כשמצד אחד מכפילים תקציב הישיבות ומקציצים ברשות לחדשנות מורידים שם 100 מיליון שקלים זה דבר פשוט סדר עדיפויות לא נכון" לדבריו "כל מה שהממשלה הייתה צריכה לעשות לקחת תקציבים להוסיף עוד לפחות 2 מיליארד שקלים מייד לרשות החדשנות ולהיות תחליף לאותם משקיעים זרים שבינתיים ברחו אבל כשלא מוסיפים שקל אחד לא לסטודנטים לא לאוניברסיטאות ולא לרשות לחדשנות אז התוצאה היא כפי שאנחנו רואים."

ח"כ ליברמן גם הזהיר מפני קיצוץ בתקציבי הביטחון "אנחנו שומעים לפני שבוע מופיע ראש אמן ומזהיר מפני התלקחות בצפון למחרת היום הרמטכ"ל מזהיר מבחינת התלקחות הצפון ואחר כך גם שר הביטחון מה מחליטה הממשלה? לקצץ 80% מתוכנית מיגון הצפון אני לא מבין את הסדר עדיפויות הזה. הוא באמת מעביר איזשהו מסר של יד שמאל לא ידעתי מה יד ימין עושה. אין תפיסה כוללת וכל אחד פשוט מאלתר. בלי תאום, ובלי איזשהו מנג'מנט אמיתי. ואף אחד לא חושב בגדול על כל האירועים."

ח"כ ליברמן סיים בטענה כי הממשלה לא לוקחת אחריות על מעשיה ועסוקה בחיפוש אשמים "הדבר המטורלל הנוסף זה כמובן, חיפוש אחרי אשמים." כך למשל אמר כי הממשלה טוענת שבנק ישראל הוא האשם באינפלציה חרף העובדה כי תקציב הממשלה מעודד צריכה, שצפויה להחמיר את האינפלציה, למשל באמצעות תלושי מזון. לחיפוש אשמים זה, לדברי ח"כ ליברמן יהיו השלכות הרות אסון "מי עוד אשם? כמובן התקשורת ואני יודע הממונה על התחרות כולם אשמים חוץ מממשלה במקום לחפש פתרונות מחפשים כל הזמן אשמים ובדרך כזאת אנחנו נמשיך להתרסק מבחינה כלכלית וכל מי שקצת מכיר את הקרנות בחוץ לארץ, מדבר עם משקיעים פוטנציאליים מדבר עם קבוצות גדולות אני מזמן לא ראיתי כזאת פסימיות כלפי המשק הישראלי כמו בימים האחרונים."

אחרי ח"כ ליברמן, דיבר **דוקטור רון תומר נשיא התאחדות התעשיינים וראש נשיאות העסקים והמעסיקים**. דוקטור תומר טען כי "אין היום חסמי מכס למזון לישראל. חוץ מאשר במוצרים שמבוססי חקלאות" וקרא לסבסוד ישיר של החקלאות כחלופה לחסמי המכס הקיימים. לדבריו "היום התקינה הישראלית למזון הושוותה בעידוד של התעשייה הישראלית לתקינה אירופאית."

דוקטור תומר טען כי "במגזר היצרני שאותו אני יודע למדוד, לפי המדדים המקובלים בעולם, ה-HHH ואחרים, אין ריכוזיות במשק הישראלי." וקרא להימנע מפירוק חברות, ולעודד חברות חדשות להיכנס למשק במקום לפרק קיימות "אם מישהו חושב שייקח חברה יצרנית ויחתוך אותה לארבע, היא תהיה יותר יעילה, היא תהיה יותר זולה, היא תהיה יותר תחרותית? ממש לא." הוא הביע נכונות לשתף פעולה עם מהלכים לבירור סיבות יוקר המזון בישראל, אך טען כי יש למקד את מאמצי הורדת יוקר המחיה בדיוור, חינוך ומיסים.

לאחר דוקטור תומר דיבר שחר תורג'מן, יושב ראש התאגדות רשתות המסחר באיגוד לשכות המסחר ויושב ראש דירקטוריון קבוצת בריל. תורג'מן האשים את ממשלות ישראל לדורותיהן ביוקר המחיה "ממשלות ישראל אשמות ביוקר המחיה, נקודה. שלושה סימני קריאה. באופן נבזי ממש, הממשלות, גם הממשלה הנוכחית מפנות אצבע מאשימה למגזר עסקי כשהן יודעות שבפועל האשמה, מירב האשמה, מונחת לפתחן. "זאת, הסביר, כיוון שעיקר יוקר המחיה נובע מהמונפולים הממשלתיים, התקינה, מכסי המגן והמיסים "היא גם גובה מע"מ בגובה 17%, כשבעולם - מע"מ דיפרנציאלי, 0 עד 7-8 אחוזים"

תורג'מן הוסיף "אז מוקמות ועדות לטיפול ביוקר המחיה, יש שלוש כאלה. זה מזכיר לי את הבדיחה שאתם רואים כאן, על מה זה גמל? גמל זה תוצר של ועדה שהוקמה כדי לבנות סוס." תורג'מן הוסיף ודיבר על קשיי הרגולציה הישראלית, וטען כי מספר המאסדרים, הרגולטורים בישראל (216), הינו גבוה באופן לא פרופורציונאלי בהשוואה לגודל האוכלוסייה ולמדינות מפותחות אחרות. תורג'מן קרא לרגולטורים להימנע מלקחת "מקדמי היסטריה" שיובילו אותם לנקוט בשמרנות יתר, וקרא ליישום אמיתי של החלטת ממשלה 4398 משנת 2014 להפחתת הרגולציה. "מעתיק במקום Startup Nation, אפשר להגיד Regulation Nation, כי זה מה שאנחנו." תורג'מן הוסיף כדי להדגיש את נטייתו של הרגולטור להגזים כי "רגולטור תמיד יקנה פרה בשביל כוס חלב"

תורג'מן האשים את הממשלה בכך שהיא מקשה על העסקים הישראליים "המדינה הודתה רק לאחרונה, שקשה מאוד לנהל עסקים בישראל, איך אנחנו יודעים, היא בנתה מסלול ירוק למותגים בינלאומיים שפותרת אותם מהרגולציה הישראלית משמע, אנחנו יודעים שקשה לנו לנהל פה עסק, בואו נקל עליכם לנהל את העסק, רק את הנטל, היא השאירה לפתחם של העסקים בישראל." בנוסף תורג'מן הצביע על כך שהשוק הפרטי מסוגל להביא להורדת מחירים כאשר הממשלה "לא דוחפת את האף שלה למקום שלא צריכה להיות בו." לדבריו, "מינואר 2016 ועד היום מדד מחירי האופנה ההלבשה וההנעלה ירד, כן ירד ב-25% במוצע, כן הענף תרם להורדת יוקר המחיה. האמת אפילו עוד יותר מדהימה שהרי מדד יוקר המחיה עלה באותה תקופה ממש ב-11.9% כלומר, נומינלית המחירים ירדו ב-26% במוצע, אבל ריאלית הם ירדו ב-37.9%." לדבריו, השינוי התרחש "אחרי מאבק קשה." שהביא לביטול מכסי מגן חסרי תועלת "על מי הגנה הממשלה? על כלום. על אין תעשייה, תעשייה שנכחדה לפני 20 שנה, אבל מה? זה הייתה דרך לגבות עוד מיסים"

תורג'מן טען כי הפטור ממע"מ לייבוא אישי מזיק ומסוכן "הפטור הזה בא לעולם כאשר תעשיית E-commerce הייתה בחיתוליה והממשלות ברחבי העולם רצו לעודד את השימוש בערוץ הזה" אך כיום הפך למיותר "נכון להיום המדינה היחידה בעולם שבה יש מטור ממע"מ לייבוא אישי היא ישראל. כן, כן בחסות המדינה ובעידודה הפכו אזרחי ישראל לנרקומנים של E-commerce" לדבריו, התוצאה של פטור זה היא כי "הצמיחה תהיה בחברות בחו"ל הרווחים בחברות בחו"ל, מקומות עבודה בחברות בחו"ל, כלום לא יישאר בארץ." לדבריו, אף חמור מכך, ככל שנכון כי המחירים בארץ יקרים יותר מאלו בעולם, הפטור הינו מיותר, כי מחירים נמוכים בחו"ל יעודדו את הייבוא מאליו, גם ללא הנחה נוספת על המע"מ. לדבריו, "זו אפליה נגד העסקים בישראל, ומי הכי סובל? העסקים הקטנים והבינוניים." אם המדיניות לא תשתנה, תורג'מן הסביר, ענף האופנה וההלבשה יהפוך מענף בריא עם תמהיל נכון של עסקים בגדלים שונים "בעוד כמה שנים לא יהיו עסקים קטנים ובינוניים, ויהיה כשל שוק בענף אופנה, אל תגידו שלא אמרתי."

לדברי תורג'מן, הממשלה החמירה בעצמה את יוקר המחיה בתקופה האחרונה "ממשלת ישראל הכניסה לקופתה מס התייקרות או מס יוקר מחיה בגובה 17% מה-87 מיליארד שקל של התייקרות והכניסה לקופה שלה 15 מיליארד שקל וכך החמירה את המצב." תורג'מן קרא לממשלה "לא להשקיע אנרגיה הרסנית ובזבז זמן ברפורמה או מהפכה משפטית. לא, לא, לא. נבחרתם על Ticket של מלחמה ביוקר המחיה, ביטחון אישי ומשילות. אז מלחמה ביוקר המחיה תעשו בצעדים חריגים ומהירים לא צריך להקים ועדות." תורג'מן גם גינה את כוונת הממשלה לחלק מחדש את הארנונה בין הרשויות, וקרא לה להוריד את הארנונה העסקית, לבטל תפקידי רגולטורים ולצמצם רגולציה, להפחית מיסים ומכסים ולסבסד חקלאים בצורה ישירה "והכי חשוב, כמאמר המשפט הנצחי במערבון הטוב הרע והמכוער, When you have to shoot, shoot. Don't talk"

לאחר דברי תורג'מן, דיבר **אורי קילשטיין מנכל קרפור ישראל**. לדבריו "כשאני מסתכל על יוקר המחיה, במקטע שוק המזון, אני רואה כמה סיבות מרכזיות יש חלקן שהן ברות פתרון ויש חלקן שהן יהיו מאוד מאוד קשה לפתור אותן." לדבריו, אין טעם להוריד את המע"מ על המזון בשביל להוזיל את יוקר המחיה כיוון שהדבר ידרוש העלאת מיסים משמעותית "מכיוון ששוק המזון הוא 80 מיליארד שקלים הורדה של המע"מ לכיוון החמישה אחוזים אומר שהצטרכו לגבות מיסים בגובה 8 מיליארד שקלים ממקום אחר. לכן ההצעה הזאת, שהייתה חזקה מאוד בתקופת המחאה החברתית ושנים אחר כך לא הצליחה להתקבל. גם התמיכה בחקלאות

הישראלית הייתה חצי מאשר התמיכה ב-OECD, וגם שם מדובר עוד פעם לא נמצא הכוח הפוליטי להגדיל אותה"

לעומת זאת, קילשטיין הצביע על כך שניתן לפתור את בעיות הריכוזיות של המשק הישראלי "בישראל עשרת החברות הגדולות ביותר בשוק המזון הישראלי עוברות את החמישים אחוזים לצורך העניין במדינות אירופאיות זה נע בין עשרה לעשרים אחוז. דרך אגב אין פה שום עניין של אשם, לא אשם, רע, טוב תוצאו את זה מהלקסיקון זה לא נכון, זה גם לא תורם. מה זה אומר? מכיוון שאתה מסתכל על כזו ריכוזיות של שווקים כל שוק בשוק המזון שאתה נכנס אליו: שחקן מספר 1, שוק הירקות הקפואים, שוק הקפה, שוק דגני הבוקר, שוק השוקולד כל שוק אחרי שוק אחרי שוק, שחקן מספר 1 הוא 60% שחקן מספר 2 הוא 20-30% שחקן מספר 3 כמעט ולא קיים. מה זה אומר? זה אומר שבמדינת ישראל נכון להיום כ-7%, 6.5% נתח המותג הפרטי או נתח ה-Sourcing העצמי שאינו מותגים גדולים הוא 6.5%. באירופה הוא 35%" לדבריו, הגברת נתח המותג הפרטי, הזול יותר, בסל הצריכה של הצרכן הישראלי, תוכל להגביר את התחרותיות, ולהוריד בפני עצמה את המחירים "אם אתה מביא את מדינת ישראל מ-6.5% ל-35% בעצם אתה הורדת בעשרה אחוזים את המחירים עכשיו, בבת אחת כי זה פשוט הסתכלות תמהילית." לדבריו, כדי להשיג תוצאה רצויה זו יש להמשיך את המגמה של כניסת שחקניות גדולות לארץ, שמחזור העסקים שלהם גדול יותר מהשוק הישראלי כולו וכוח המיקוח ויכולתן להשיג מוצרים במחירים נמוכים גבוה בהתאם.

קילשטיין הצביע על מספר צעדי מדיניות שיוכלו לעודד את הורדת יוקר המחיייה "מה כן אפשר לעזור? התקינה הישראלית. תקשיבו, עקירת שן בינה. אני רוצה להגיד לכם שגם הממשלה הזו וגם הממשלה הקודמת מאוד רוצות לעזור לחברות בינלאומיות להיכנס, מאוד. הבעיה היא שהתפתחה כאן במהלך השנים תקינה שהיא שונה מאשר התקינה האירופאית. כדי להכניס ספק לארץ אני צריך לקבל מהספק שלי מידע ולהחתים אותו על דברים וביטוחים עבור דברים שהוא לא נדרש אליהם ב-EU. ומה שאנחנו יכולים לעזור כדי להאיץ את הדברים, זה להתחיל במגמות שהתחילו פה ולקבל את התקנים הבינלאומיים כפי שהם ללא כחל וסרק. אם מוצר מסוים נמכר בצרפת או שיוציאו אזהרת מסע שאי אפשר לאכול מוצרים בצרפת, או שיקבלו אותו בישראל כמוצר שהוא לגיטימי ולא ייתנו לנו לחכות חמישה ושישה חודשים לקבלת אישור." לדבריו קילשטיין "אנחנו התחלנו ללכת בדרך הזו, נעשו מהלכים טובים ואני מקווה שהם ימשיכו עד שאנחנו ניישר את זה לגמרי."

הדובר הבא הוא **אדם פרידלר**, מנכ"ל ומייסד רשת גוד פארם, רשת הפארם השלישית בגודלה בישראל. לדבריו, בחודשים האחרונים הוא חווה עליית מחירים חריגה על ידי הספקים.

פרידלר מונה מספר סיבות ליוקר המחיה. הסיבה הראשונה היא עלויות גבוהות:

ארנונה, מיסים, מחירים החשמל, הדלק, המים, הקרקעות. כל אלה משפיעים על מחירי הסחורות של הקמעונאים ומעלים את המחירים לצרכן.

הסיבה השניה היא הריכוזיות בקרב הספקים. לדבריו, העובדה שיבואן בודד אחראי לחלק ניכר מהשוק ומייבא מגוון של מוצרים, מביא למצב שהקמעונאי תלוי בספקים, וכניסה של תחרות במקטע הקמעונאי לא פותרת את הבעיה הזו. הקטגוריות הכי גדולות חלב נשלטות ב-100% נתח שוק על ידי שניים או שלושה שחקנים ועובדה זו לא מאפשרת לקמעונאים לנהל מו"מ על המחירים.

פרידלר מוסיף כי יש לוודא שהפתרונות המוצעים אכן פותרים את הבעיה ולא מחליפים בעיה אחת באחרת. הוא מדגים זאת באמצעות יבוא חיתולים, שהכריזו על ביטול התקנים מחד, אך בדיעבד התברר שהיבואן נדרש לקבל פטור מהתקן, וכך למעשה החליפו רגולציה אחת באחרת. על מנת לקדם פתרונות יעילים הוא מציע להתייעץ עם השוק בעת בחינת פתרונות למצב.

הוא מוסיף ומדגיש שהבעיה איננה במקטע הקמעונאי, שם התחרותיות עזה לדבריו, והרווחיות היא בין 2-3%, ולכן יש לכוון את הפתרונות ליצירת התחרות במקטע הספקים.

פרידלר מציע שורה של פתרונות למצב:

1. **הורדת מכסים:** קיימים בישראל מכסים על חלק ניכר ממוצרי המזון שנועדים להגן על החקלאים. אך מקשים על התחרות ומביאים למחירים גבוהים עבור הצרכן. הורדה של המכסים תביא לירידת מחירים.
2. **מחאה ציבורית:** מחאה של הציבור וחרם צרכנים משפיעים על הספקים ויכולים להביא לירידת מחירים
3. **חשיפת נתונים:** חיוב עסקים בעלי נתחי שוק של למעלה מ-40% לחשוף את נתוני הרווחיות שלהם

4. **סיוע בגיוס עובדים:** קיים קושי בגיוס עובדים. מציע להגדיר עבודה בענף הקמעונאות כעבודה מועדפת ולהסיר את הדרישה לסמן כל מוצר במדבקת מחיר, פעולה שדורשת אלפי שעות עבודה ומעלה את השכר.

הדוברת הבאה היא **לינור דויטש**, מנכ"לית לובי 99. בפתח דבריה לינור מבקרת את טענות התאחדות התעשיינים ורשתות המסחר שטענו לדבריה כי בעיית יוקר המחיה נובעת מעלויות גבוהות משער חליפין חלש ומהפטור ממע"מ ליבוא אישי, ולא מריכוזיות. לדבריה, הבעיה העיקרית של יוקר המחיה היא אכן בעיית הריכוזיות ו"חמשת המונופולים הגדולים, תנובה, אוסם, שטראוס-עלית, קוקה קולה, יוניליוור מחזיקים יחד 40 אחוז משוק המזון בישראל". היא מוסיפה כי לפי המדדים של ה-OECD ישראל יקרה ב-35% ביחס לעולם.

לגבי תפקידה של הממשלה, היא מסכימה עם הטענות לגבי השפעת הארנונה והמע"מ על יוקר המחיה, אך מדגישה כי גם לרגולציה ולמדיניות הממשלה לאורך השנים השפעה על היעדרה תחרות שהובילה למשבר אמון של הציבור במוסדות – ממשלות ישראל לדורותיהן, משרד האוצר, משרד הכלכלה ומשרד הבריאות שביצרו את יוקר המחיה בחקיקה ובתקנות וקבעו מכסים ותקינה שלא מאפשרת הורדת מחירים.

קרטל החלב שמעוגן בחקיקה, בנק ישראל ששם בראש מעייניו את היציבות הפיננסית אך אינו דואג ליוקר המחיה, רשות התחרות שאישרה מיזוגי ענק ואינה נוקטת במדיניות תקיפה מספיק ומטילה עיצומים נמוכים שאינם מרתיעים את הספקים מלנקוט אמצעים אנטי-תחרותיים

לדבריה, לובי 99 הצליח להביא להורדת מחירים באמצעות עידוד מחאות צרכניות בשיתוף התקשורת שהובילו לחרם צרכנים על מוצרים שונים והצליחו להביא לביטול של עליות מחירים.

בתגובה לדבריה, טען שחר תורג'מן, יושב ראש התאגדות רשתות המסחר, כי הפטור ממע"מ ליבוא אישי אינו שוויוני וכי רק 60% מהציבור נהנים מהפטור, שכן ערבים וחרדים אינם נהנים ממנו. לדבריו, פתרון עדיף לבעיה הוא פטור מע"מ לצריכה ביתית של מים וחשמל לצריכה ביתית – פטור שכלל הציבור ינה ממנו.

רון תומר, יו"ר התאחדות התעשיינים טען כי בג"ץ קבע בפסק דינו בנוגע לתביעה ייצוגית שעסקה במחיר מופרז של הקוטג', כי הרווח של תנובה יחסית למחלבות בעולם הוא בחציון

התחתון של המדינות. בתגובה לכך טענה דויטש כי באותו בג"ץ נכתב כי לתובה יש 60% רווחיות על גבינה צהובה.

הוא מוסיף כי הרווח של הקמעונאים אינו נובע רק ממכירות אלא גם מנדל"ן ולוגיסטיקה. בנוסף הוא טוען כי יש חשיבות להגנה על החקלאים. הוא מסכים כי יש להוריד מכסים אבל במקביל להעביר תמיכה ישירה לחקלאים

לגבי השוואת המחירים בין ישראל לעולם, הוא מסביר כי חלק גדול מהפער נובע מייסוף השקל.

אורי קילשטיין מנכ"ל קרפור ישראל הגיב לדברים וטען כי קמעונאים שהמכירות למ"ר גבוהות יותר יכולים להוריד מחירים גם כן.

לאחר מכן דיבר **יואל בריס, יושב ראש רשות הרגולציה**. לדבריו, תפקידה של רשות הרגולציה הוא לוודא כי הרגולציה מבטיחה את שלום הציבור, את איכות החיים של הציבור. לא פחות ולא יותר. הוא פורט 5 נקודות בהן רשות הרגולציה תורמת להפחתת יוקר המחיה

1. רישוי העסקים
2. מוצרי הצריכה בדגש על חסמי יבוא ועל תקינה
3. רגולציה כמקצוע
4. טיפול במלאי הרגולציה
5. תכנון מראש - תוכנית אסדרה שנתית של כל המאסדרים.

רישוי עסקים - הרגולציה בתחום רישוי העסקים היא מסורבלת והדבר משליך לרעה על יוקר המחיה ועל פעילות של העסקים. רשות הרגולציה יוצרת מפרטים אחידים שיהיו מדויקים יותר, נגישים יותר ויעבדו עד כמה שאפשר בצורה של צ'קליסט ותצהירים של העסק, ובדיקה בדיעבד. היעד של הרשות הוא הפחתה של לפחות חצי מיליון ימי המתנה בשנה.

מוצרי הצריכה - בינואר היתה הפעימה הראשונה של האחדה לתקינה אירופאית בנוגע לחלק ממוצרי המזון. חלק מהמוצרים נקבעו כפעימה דחויה מטעמים טכניים. בהמשך צפויה האחדה לתקינה בין לאומית גם במוצרים אחרים.

רגולציה כמקצוע - רשות הרגולציה תנהל בקרה על הליכי קביעת רגולציה חדשה כדי להבטיח שהיא אופטימלית ולא מכבידה על יוקר המחיה. בנוסף, הרשות יוצרת מדריך

רגולציה ומלווה ומדריכה את הרגולטורים השונים ומערך בקרה שיוכל להתריע על רגולציה לא אופטימלית.

טיפול במלאי הרגולציה - הרשות תפעל להפחתת הרגולציה שנוצרה במשך 75 שנות המדינה

תוכנית אסדרה שנתית - התוכנית תאפשר לציבור ולעסקים להיערך מראש לשינויים ברגולציה, ותבטיח שגם הרגולציה החדשה תהיה אופטימלית.

הדובר הבא הוא **ערן יעקב, מנהל רשות המיסים**. מגיב לטענה כי על מנת לפתור את בעיית יוקר המחיה יש ליצור מע"מ דיפרנציאלי. לדבריו, מע"מ מסוג זה אינו מומלץ על ידי ה-OECD והבנק העולמי, וגם מדינות שפועלות כך אינן מצדדות בכך. לדבריו, מיסוי דיפרנציאלי מסייע בעיקר לעשירונים הגבוהים שהם הנהנים העיקריים מההטבה. שנית, חלק גדול מהחיסכון במיסוי מגיע לחברות ואינו מתגלגל לצרכן. שלישית, מיסוי מסוג זה קשה לאכיפה. רביעית, הפחתה של מע"מ על מוצרים מסוימים תחייב העלאה של מסים אחרים כדי לממן את ההטבה.

בנוגע למס חברות, הוא מציין כי המס מוך מהמוצע ב-OECD. מבחינת מכסים, הוא טוען כי במוצרי תעשייה כמעט ולא קיימים מכסים. בעולם החקלאות, נחתם צו שאומר שעד 2027 גם המסים על חקלאות יופחתו ל-10% מהמס שקיים היום. במקביל, מחליפים את התמיכה בחקלאים מתמיכה עקיפה לסבסוד ישיר.

הוא פורט שורה של נקודות נוספות שגורמות יוקר המחיה: פרויזן נמוך, תחרותיות נמוכה, בידוד משקי, חיסרון לקוטן, גידול באוכלוסייה.

כפתרון הוא טוען שצריך שיתוף פעולה של הממשלה בהורדת מכסים ושיפור הסביבה העסקית, ושל הציבור שיתנהל בצורה צרכנית נבונה.

מיכל פינק, סמנכ"ל אסטרטגיה, משרד הכלכלה והתעשייה, טוענת כי הסיבות ליוקר המחיה הן תחרות נמוכה, מיעוט שחקנים, ריכוזיות במקטע ספקים, תקינה ורגולציה ייחודית שיוצרת קשיים רבים בכניסה לישראל של מוצרי מזון וצריכה, בירוקרטיה מכבידה, קבוצות ריכוז שנוצרו ויתרונות לגודל.

לדבריה, משרד הכלכלה יחד עם רשות התחרות והרשות להגנת הצרכן והסחר ההוגן מטפלים במספר מישורים:

המישור הראשון הוא גלובליזציה פתיחת ישראל לשוק הבינלאומי ולהוזיל את היבוא. **במישור השני** להגביר את התחרות, להרחיב את מספר השחקנים שפועלים בשוק, להגביל את כוחם של מונופולים וקבוצות ריכוז וכן להכניס רשתות חדשות כמו קרפור ואחרות ולהגביל יכולת של יצירת סלים שתופסים מקום של קבע על המדף.

במישור השלישי העלאת המודעות הצרכנית, פרסום מידע והשוואות מחירים. מחקרים הראו כי מהלכים מסוג זה שהתבצעו בעבר בישראל הורידו מחירים.

בנוסף, פועלים לגיבוש חקיקה, פישוט הרגולציה והימנעות מדרישות ייחודיות לישראל ואימוץ שיטה של גבול פתוח שמסתמכת על הצהרה ומעבר לפיקוח בשווקים תוך העברת אחריות למפוקח, קרי ליבואן, למשווק ולשאר הגורמים בשרשרת השיווק באופן שהיא תוסר מהרגולטור.

הפעולה היא בשיטת המקל והגזר. הגזרים הם הקלות בתקינה והקלות ברגולציה. המקלות הם הגברת האכיפה וזו אכיפה של רשות התחרות כמו ענישה יתרה על הגבלת יבוא מקביל עד כדי 100 מיליון שקלים. בנוסף מציעים כלי של דרישת נתונים בנוגע לרווחיות כדי למנוע רווחיות יתרה על חשבון הצרכנים.

אחריה דיבר **עדי ברנדר, מנהל חטיבת המחקר בבנק ישראל. ברנדר** הציע לערוך הפרדה בין הדיון ברמה המיקרו-כלכלית של מוצרים יקרים ושווקים בעייתיים לבין הסוגיה המקרו-כלכלית שמדברים עליה במונחים המשקיים של יוקר המחיה. לדבריו, המושג "יוקר מחיה" אינו מוגדר בצורה ברורה. חלק מהשיח עוסק במחירים, חלק בשכר או בתוצר לנפש וחלק מדברים על רמת חיים. הדיון בכל אחת מהסוגיות האלה הוא שונה מאוד והפתרונות הם שונים מאוד.

בנוגע למיסוי, מצוין כי הורדת מיסוי תחייב העלאה של מיסוי אחר ולמעשה לא תביא לפתרון הבעיה. לדבריו המיסים בישראל נמוכים יחסית למדינות מפותחות אחרות.

שנית, מצוין כי מדד ה-PPP שבאמצעותו עורכים השוואה בין לאומית של רמת מחירים אינו נועד למטרה והשימוש בו שגוי. מחקרים שבוצעו בבנק ישראל הראו כי מדד ה-PPP עולה עם התוצר לנפש, ודבר שני, כשיש ייסוף של המטבע, ה-PPP עולה. זאת, כיוון

שהשכר הנומינלי לא יורד כשיש ייסוף ולכן השכר במטבע חוץ הופך להיות גבוה יותר. לדבריו, גם במוצרים מיובאים, 75% מהמחיר שלהם הוא מקומי - הובלה, החנות, עובדים והרווחים של העסק.

לפיכך, לתפיסתו יש להתמקד בראייה מיקרו-כלכלית ולנתח את הבעיות הקיימות בשווקים, שוק אחרי שוק, ולפתור את הבעיות הקיימות בהם שמובילות למחירים גבוהים - בין אם מדובר בהיעדר תחרות, רגולציה מכבידה, עלויות עודפות וכו'.

באשר לרגולציה, מציין כי נדרש הסבר טוב מדוע יש בישראל רגולציה ייחודית ביחס לעולם. במקומות בהם יש שיקולים חוץ-תחרותיים כמו ביטחון תזונתי, יישוב הפריפריה ושיקולים אחרים יש לוודא כי הגבלת התחרות היא האמצעי הנכון לקידום ערכים אלה או שקיימים כלים מתאימים יותר.

הוא מוסיף כי הפתרון האמיתי לבעיית יוקר המחיה זה פיתוח ההון האנושי, השקעה בתשתיות וכיו"ב. אלה הדברים שיצמצמו את יוקר המחיה בין ישראל לבין מדינות אחרות.

פרופ' מנואל טרכטנברג מציין כי יש בלבול בין אינפלציה לבין יוקר מחיה. מציין כי בעיית יוקר המחיה הייתה גם כאשר האינפלציה ושער החליפין היה נמוכים.

פרופ' טרכטנברג מסביר כי המושג יוקר מחיה הוא שילוב של הכנסה ממוצעת וסל צריכה. לדבריו, סל הצריכה בישראל מורכב בעיקרו מסעיפי דיור, תחבורה ותקשורת, מזון כולל ירקות ופירות וחינוך. מוצרים אלה תופסים למעלה מ-75% מסל הצריכה הממוצע.

לדבריו, הבעיה המרכזית בתחום המזון היא הבלעדיות ביבוא, וזו סוגיה שלא הצליחו לטפל בה.

הוא ממשיך לבחון את המרכיבים העיקריים הנוספים בסל הצריכה: דיור, תחבורה וחינוך. לדבריו, המשותף לכולם הוא שהמדיניות התקציבית של ממשלת ישראל היא האחראית לנטל העצום שרובצת על משפחות, בעיקר משפחות צעירות עם ילדים. סעיפי הדיור והתחבורה מהווים חלק נכבד בהכנסות המדינה ולכן המדיניות מוטה לכיוון רכבים פרטיים למשל.

בנוגע לחינוך, מוסיף כי למרות חוק חינוך חובה, יש תשלומים רבים על חינוך כמו תשלומי הורים, פעילויות העשרה וחינוך לגילאים 0-3.

לגבי תשלומי המשכנתאות, מציין כי החזרי המשכנתא עלו בחצי השנה האחרונה ביותר מאלף שקל לחודש בעוד עליית מחירי הלחם והחלב יביאו להתייקרות של 50 שקל בחודש. לכן הוא מציין כי יש להתמקד בבעיות הגדולות.

הוא מוסיף בתקציב המדינה הנוכחי לא נעשה דבר כדי לפתור את בעיות יוקר המחיה.

יוג'ין קנדל מוסיף כי הפתרון לבעיית יוקר המחיה דורש זמן ואין פתרונות מידיים לבעיה. לדבריו יש צורך בניתוח מעמיק של כל שוק ושוק ולהציע פתרונות מתאימים.

לדבריו בעיית הרגולציה היא אחת הגדולות של מדינת ישראל, שכל רגולטור בשטח יכול לדרוש מהחברה כל דבר שהוא רוצה או היא רוצה ולפיכך הקמה של מפעל לוקחת חמש שנים דבר שמתורגם גם לעלויות

פרופ' קרנית פלוג מוסיפה כי תחום המזון כולל פירות וירקות מהווה כ-18% מהמדד, ובתחום זה קיימות בעיות מיקרו-כלכליות שדובר עליהן בהרחבה, עם בעיות של ריכוזיות והיעדר תחרותיות וחסמי יבוא, כשרות ונטלים בירוקרטיים וכו'. מציינת כי בתמונה הגדולה, בעשור האחרון, עד השנה האחרונה, סך הכל המדד עלה ב-10% וההכנסה הפנויה או השכר הריאלי, כלומר מעבר למדד המחירים, עלו ב-25%. וזה נכון בכל רמות ההכנסה. כלומר, רמת החיים עלתה בצורה משמעותית וזה נכון גם לחמישון התחתון וקצת פחות לחמישון העליון. כשהמשק צומח אז בסך הכל רמת החיים עולה. לדבריה, השוואת מחירים בין ישראל לחו"ל מעלה תמונה היא בעייתית, גם בגלל הבעיות שהוזכרו בנוגע למדדים היחסי. עיקר הפער נוגע להתחזקות השקל בעשור האחרון.

לדבריה, נטל נוסף מאוד משמעותי שעלה בשנה האחרונה, הוא נטל המשכנתאות. היא מציינת כי הדירה היא נכס ולכן המחיר של דירות לא נמצא בתוך מדד המחירים לצרכן. כשהמחירים של הדירות עלו והריביות עלו, אז הנטל הזה הוא דרמטי מבחינת הציבור.

בהסתכלות על השנה וחצי האחרונות, האינפלציה עלתה כחלק מהמגמה העולמית. לצד זה הפיחות של השקל בוודאי מלבים את האינפלציה ויאלצו את בנק ישראל להעלות עוד את הריבית. כדי לשמור על המגמה של השיפור, יש צורך להמשיך לטפל לא רק במיקרו של יוקר המחיה, אלא גם בכל הסוגיות שנוגעות לשיפור הפריון: הון אנושי, תשתיות והגברת התחרות.

המכון הישראלי
לדמוקרטיה

www.idi.org.il

לגבי סוגיית המיסוי, מסכימה שחלוקת פטורים ממע"מ אינו פתרון מתאים לבעיה ויביא לעליית מיסוי אחר.